

ᚱᚷᚰᚹ

ᚷᚷᚱᚹᚰᚹᚰ

Sila učenija

Abstrakty příspěvků

Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
2019

**O leksiku novootkrivenih fragmenata
Riječkoga hrvatskoglagoljskoga homilijara FgCap
VlaThem iz XIII. stoljeća**

ANICA VLAŠIĆ-ANIĆ, dr. sc., viša znanstvena suradnica

Staroslavenski institut u Zagrebu

Autorica će predstaviti prve rezultate dosadašnjih znanstvenih istraživanja leksika dvaju novootkrivenih pergamentnih fragmenata *Riječkoga hrvatskoglagoljskoga homilijara FgCap VlaThem₁* i *FgCap VlaThem₂*. Otkrila ih je u knjižnici Kapucinskoga samostana Gospe Lurdske u Rijeci 2007. g. na unutrašnjim stranicama koricâ (formata 21 cm × 31,5 cm) tiskane knjige pod SIGN. »Lett. R Fila VII Np. 124«. Njezin je naslov: »**THEMISTII PERIPATETICI LVCIDISSIMI PARAPHRASIS IN ARISTOTELIS POSTERIORA, & PHYSICA, In Libros item de ANIMA, MEMORIA ET REMINISCENTIA, SOMNO ET VIGILIA, INSOMNIIS, & DIVINATIONE PER SOMNVN.** *Hermolao Barbaro Patricio Veneto Interprete. Venetijs, Apud Hieronymum Scotum. 1542.*«. Nakon njihove restauracije u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu (pod vodstvom Tatjane Mušnjak), fragmente je identificirala kao *listove istoga kodeksa* – razrezani dvolist *hrvatskoglagoljskoga homilijara staroga tipa*, pisanoga uglatom hrvatskom glagoljicom *prijelaznoga, formativnog razdoblja s početka do sredine XIII. stoljeća.*

Poznámky k distribuci ekvivalentů za slovesa *facere*, *creare* a *germinare* ve slovanských středověkých překladech vybraných starozákonních knih se zvláštním ohledem na chorvatskohlaholskou tradici

STANKOVSKA PETRA, izr. prof. dr.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

V textu knihy Genesis v chorvatskohlaholských středověkých breviářích nacházíme variantní četní u ekvivalentů za slovesa *facere*, *creare* a *germinare*, která mají poměrně jasně danou distribuci v jednotlivých breviářních rukopisech. V příspěvku se zamyslíme nad užitím dvojic (s)tvoriti – szdati a prozebsti – vzdrasti v textech vybraných starozákonních knih dochovaných ve středověkých chorvatskohlaholských liturgických knihách ve srovnání s užitím, významovými odstíny a variantností těchto lexémů v dalších slovanských středověkých textech.

Staroslověnsky snadno a rychle

Mgr. DARINA HRADILOVÁ, Ph.D.

FF Univerzity Palackého v Olomouci

Příspěvek je inspirován pedagogickou činností doc. PhDr. Heleny Bauerové, CSc., a jeho cílem je poukázat na různé aspekty současné výuky slavistiky a staroslověnštiny. Protože slavistická témata jsou zahrnuta již v RVP pro gymnaziální vzdělávání, bude se příspěvek zabývat jejich ztvárněním v učebnicích pro střední školy. Na základě terénního šetření se pak pokusí ukázat, jak jsou tato témata přijímána studenty.

Staroslověnské neřesti z pohledu etymologického: obžerství

PhDr. ILONA JANYŠKOVÁ, CSc.

Ústav pro jazyk český AV ČR, etymologické oddělení

V příspěvku se budeme zabývat staroslověnskými výrazy, které se týkají nestřídmosti v pití a jídle, vysvětlíme jejich etymologii. Materiálově příspěvek vychází z pětisvazkového *Slovníku jazyka staroslověnského*.

Staročeská bábovka, staroslovanská receptura

doc. Mgr. JAROSLAV DAVID, Ph.D.

katedra českého jazyka FF Ostravské univerzity

Příspěvek se na základě kolokační analýzy dat ČNK zabývá používáním výrazů *staročeský* a *staroslovanský*. Na pozadí lingvistického/filologického chápání těchto termínů ukazuje jejich používání a vnímání v současné češtině, zejména jako marketingového prostředku.

Ke genezi pojmu „nastolování“ v církevní slovanštině a staré češtině

PhDr. HELENA KARLÍKOVÁ, CSc.

Ústav pro jazyk český AV ČR

F. Miklosich zachycuje ve svém slovníku sloveso *nastolovati* s významem ‘in throno collocare’ a adjektivum *nastolovanъ* ‘in throno sedens’. Jde očividně o deriváty stsl. substantiva *stolъ*, které bylo v staroslověnských překladových textech obvyklým ekvivalentem řeckého θρόνος ‘křeslo, stolec; (v Novém zákoně) panovnický stolec, trůn’; v překladech z latinské předlohy pak nahrazovalo slova *scamnum* ‘lavice, podnož, stolička’, *sēdēs* ‘sedadlo’, *solium* ‘sedadlo, stolec, křeslo, trůn’, popř. *thronus* ‘křeslo; (v Novém zákoně) trůn’. Ve staré češtině sloveso odpovídající uvedenému církevněslovanskému není doloženo (doloženo je jen dokonavé *nastoliti*), má však deverbální substantivum *nastolování* ‘dosazení na trůn’. Toto substantivum se objevuje pouze v názvu jednoho z církevních svátků, který bývá ve staročeských textech označován jako „Nastolování svatého Petra“. Tento svátek se vztahuje k 22. únoru, kdy si církev připomíná svátek Stolce svatého Petra, prvního mezi apoštoly a prvního římského biskupa. Cílem příspěvku je ukázat v širším kontextu souvislosti stsl./csl. slov s řeckým ἐνθρονίζειν a vztah mezi csl. a stč. slovy.

K lexikálnímu grécismu *ijerějъ*

PhDr. Mgr. LUKÁŠ ZÁBRANSKÝ, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

Croatian Glagolitic manuscripts represent a very important source not only for the study of translation literature. Many of the Croatian Glagolitic texts constituting the translation literature are based on Greek originals and their roots are thus undoubtedly linked to the Great Moravian literature. Vocabulary of the Croatian Glagolitic texts contains some lexemes, which are classified as archaisms in terms of the classical Old Church Slavonic. These archaisms include, among others, grecisms; among them also the lexeme *ijerějъ* (‘priest’). This grecism is surprisingly also a part of the Croatian Glagolitic translations according to the Latin original. In addition to the Croatian Glagolitic translations of Bible verses from the Latin, the lexeme *ijerejъ / ijerějъ* is along with its derivatives also documented in Croatian Glagolitic translations of Jan Hus' Interpretation of the Ten Commandments and in the translation of the Jan Hus' text in his homily for the 13th Sunday after Pentecost. Since these are two types of translations with the incidence of the grecism *ijerejъ / ijerějъ* – the translation of the biblical text from Latin and the translation of the Old Czech text into the Old Croatian –, whose origins are rather distant both in terms of time and space, it must be assumed that this grecism was not only a part of the idiolect of one translator. Probably it had formed a part of the vocabulary of Croatian Glagolitic monks since the earliest times, perhaps since as early as the period before St. Cyril and Methodius.

Elektronický slovník jazyka staroslověnského – perspektivy dalšího rozvoje

PhDr. ŠTEFAN PILÁT, Ph.D.

Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Příspěvek pojedná o nových možnostech, které přináší digitalizace *Slovníku jazyka staroslověnského*. Ta ze SJS vytváří živé a otevřené dílo, které bude nadále možno revidovat a inovovat podle aktuálního stavu vědeckého bádání, rozšiřovat o další materiál nebo propojovat se souvisejícími lexikografickými díly. Digitalizace též otvírá možnosti nového přístupu k lexiku česko-církevněslovanských památek, které je do SJS zařazeno, ať už včleněním nově identifikovaných památek českého původu, nebo naopak jeho případným vyčleněním za účelem samostatného lexikografického zpracování.

**K rukopisnému doložení českokírkevněslovanského
překlada *Čtyřiceti homilií na evangelia papeže Řehoře
Velikého***

PhDr. FRANTIŠEK ČAJKA, Ph.D.

Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Příspěvek je věnován revizi některých publikovaných soupisů (přehledů) rukopisných doložení textu *Čtyřiceti homilií na evangelia papeže Řehoře Velikého* (Besědy na evangelie).

Význam pražské kapitulní knihovny pro studium poznání slovanského písemnictví v Čechách

Mgr. VÁCLAV ČERMÁK, Ph.D.

Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

Příspěvek se pokusí přehledně upozornit na jednotlivé rukopisné památky, které mají souvislost s literární činností ve staroslověněštině a církevní slovanštině. Kromě českocírkevněslovanských textů (Pražské zlomky, Paterovy glosy) bude věnována pozornost také hlaholským a cyrilským zápisům a glosám z 15. století, které představují doklad kulturních vazeb českého prostředí s jinოსlovanským prostředím.